

Stworzenie przestrzeni publicznej wpływającej pozytywnie na społeczne relacje – poczucie sprawczości, odpowiedzialności oraz współuczestnictwa jednostek w życiu lokalnej społeczności – wymaga wzięcia pod uwagę nie tylko obecnych oczekiwań jej użytkowników. Taka przestrzeń powinna również przewidywać i kształtować przyszłe aspiracje wspólnoty. Otwarte w 2020 roku Centrum Aktywności Społecznej zaprojektowane przez Autorską Pracownię Architektury CAD jest częścią większego przedsięwzięcia w ramach ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittàslow województwa warmińsko-mazurskiego i stanowi odpowiedź na istniejące w regionie problemy wykluczenia społecznego.

Nowy budynek zlokalizowano na niewielkim wyniesieniu, pomiędzy rzekami Sandela i Jesionka, w miejscu pozostałości czteroskrzydłowego ceglanego masywu zamku, którego początki sięgają prawdopodobnie początku XIV wieku. Obiekt przez kilka stuleci pełnił funkcję rezydencji biskupów chełmińskich. Po przeprowadzonej na początku XIX wieku rozbiórce pozostały jedynie zasypane gruzem ściany podziemi oraz mury. Budowa Centrum ożywiła te ruiny. Wybór takiej lokalizacji wiązał się jednak z koniecznością ochrony i ekspozycji odsłoniętej spod gruzowiska struktury zabytku przy jednoczesnym dążeniu do stworzenia obiektu odpowiadającego współczesnym wymaganiom. Z tego powodu rozwiązań projektowych poszukiwano we współpracy ze służbami konserwatorskimi, zaś powstały obiekt połączył część historyczną oraz nową – ta druga przyjęła formę określoną zaleceniami konserwatorskimi. Na otoczonym pierścieniem murów obszarze wzniesiono dwa prostopadłe względem siebie i połączone parterowe pawilony z cegły nawiązujące obrysem oraz usytuowaniem do dwóch skrzydeł dawnego zamku. Konstrukcję nowej części obiektu oparto na żelbetowym ruszcie niezależnym od kamiennych ścian zabytku, co pozwoliło na swobodne kształtowanie wnętrza. Zaprojektowanie budynku w sposób umożliwiający jego dogodną adaptację do przyszłych potrzeb – na przykład poprzez zmianę układu funkcjonalnego lub podniesienie bryły o dodatkową kondygnację – znalazło się wśród najistotniejszych wytycznych projektowych.

Jak wskazują autorzy projektu centrum, najtrudniejsze okazało się funkcjonalne rozwiązanie pomieszczeń na poziomie piwnic. Wynikało to z faktu, że przestrzeń obu skrzydeł nie były ze sobą połączone, a dodatkowo te południowe zostały podzielone na dwie odrębne części, z podłogami na różnych poziomach. Zaproponowane rozwiązanie objęło dwa przebicia muru, nachylenie podłogi w skrzydle wschodnim i wykonanie stalowo-szklanej podłogi w części południowej. W obu skrzydłach umożliwiono bezpośredni wgląd do piwnic, a nad częścią ścian od strony dziedzińca zaprojektowano przeszklony strop. Z

dziedzińcem sąsiadują dodane do pawilonów ażurowe konstrukcje, w założeniu nawiązujące do formy krużganków. Pozostałości ruin zamku wyeksponowano zarówno wewnątrz obiektu, jak i w jego bezpośrednim otoczeniu, w obrysie murów obwodowych.

W rezultacie tych działań projektowych na parterze budynku powstały nowoczesne, przestronne wnętrza, dające schronienie wielu aktywnościom i umożliwiające przyszłą rekonfigurację. Powściągliwa architektura nowego budynku dobrze zakorzeniła się w tym trudnym kontekście, pomimo nieuchronnej rywalizacji form historycznych i współczesnych. Budynek został wyróżniony w konkursie Brick Award 2021 w kategorii *Sharing public spaces* za prostotę funkcji i umiar w środkach wyrazu.

Centrum Aktywności Społecznej jest siedzibą lokalnych organizacji, a działania w jego ramach obejmują między innymi warsztaty, wykłady i koncerty dla wszystkich mieszkańców regionu. Architektura zaangażowana społecznie staje się jednym z narzędzi rozwoju lokalnych społeczności, oferując osobom w różnym wieku i z różnych środowisk miejsce spotkań oraz interakcji, tym samym wzmacniając społeczną aktywność i poczucie przynależności do wspólnoty, a także przyczyniając się do polepszenia jakości życia w mieście.